

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Сергій КОТЛОВИЙ
Надія ПАВЛИК
Наталія СЕЙКО
Світлана СИТНЯКІВСЬКА**

*Методичні рекомендації до виконання практичних завдань
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» з освітньої
компоненти*

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2023**

УДК 37.013.42 (038)

ББК 74,6 (92)

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 27.01.2023 р., протокол №2.*

Рецензенти:

Ірина БІЛЕЦЬКА – доктор педагогічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Ольга СИДОРЕНКО – кандидат психологічних наук, доцент, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.

Ольга ІЛІНА – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Методика викладання теорії та практики соціальної роботи

М36 Методичні рекомендації до виконання практичних завдань для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка» / автори: Котловий С.А., Павлик Н.П., Сейко Н.А., Ситняківська С.М. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 62 с.

ISBN

У методичних рекомендаціях представлено матеріали з курсу «Методика викладання теорії та практики соціальної роботи», необхідні для підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів магістратури спеціальності 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка». Матеріали можуть бути використані для проведення практичних занять в очній, змішаній та дистанційній формах навчання.

Методичні рекомендації призначаються студентам – майбутнім фахівцям соціальної сфери, викладачам ЗВО, керівникам стажерської практики студентів гуманітарних спеціальностей.

© Котловий С.А., 2023

© Павлик Н.П., 2023

© Сейко Н.А., 2023

© Ситняківська С. М., 2023

© ЖДУ імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

1. ВСТУП
2. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ
3. РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»
4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»
6. МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1. Загальні засади методики викладання у контексті професійної підготовки соціальних працівників

Практичне заняття №2-3. Сутність та основні характеристики професійної компетентності майбутнього фахівця.

Практичне заняття №4. Формування професійних компетентностей соціального працівника у процесі вивчення теорії та практики соціальної роботи.

Практичне заняття №5-6. Професійні комунікації соціального працівника та їх формування в процесі викладання теорії і практики соціальної роботи.

Практичне заняття №7. Професійні ролі та ризики викладача теорії і практики соціальної роботи.

Практичне заняття №8. Основні форми організації навчального процесу у закладі вищої освіти та їх методичні особливості.

Практичне заняття №9. Науково-методичне забезпечення процесу викладання у закладах вищої освіти. Структура та зміст науково-методичного забезпечення теорії і практики соціальної роботи.

Практичне заняття №10. Методика викладання практичних та семінарських занять з теорії і практики соціальної роботи в закладах вищої освіти.

Практичне заняття №11. Інноваційні методики викладання. Їх зміст та специфіка реалізації у соціальних науках.

Практичне заняття №12-13. Методики і методи подолання конфліктів у професійній комунікації викладача теорії і практики соціальної роботи.

Практичне заняття №14. Комунікативні бар'єри в професійній комунікації викладача теорії і практики соціальної роботи.

**7. КЕЙСИ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»**

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ВСТУП

Освітня компонента «Методика викладання теорії і практики соціальної роботи» належить до обов'язкових для вивчення навчальних дисциплін здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мета вивчення освітньої компоненти – оволодіння студентами теоретичними знаннями щодо форм, методів і технологій здійснення викладацької діяльності, ознайомлення з практикою викладання у ЗВО теорії та практики соціальної роботи, осмислення власного досвіду, формування професійної готовності до забезпечення навчально-виховного процесу вищої школи.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- визначити специфіку викладання теорії та практики соціальної роботи;
- оволодіти вміннями й навичками планування та викладу навчальної інформації;
- розкрити умови та завдання методики викладання теорії та практики соціальної роботи;
- охарактеризувати особливості навчально-виховного процесу у ЗВО.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

У процесі вивчення освітньої компоненти «Методика викладання теорії і практики соціальної роботи» у майбутніх викладачів соціальних дисциплін мають бути сформовані такі загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність виявляти ініціативу та підприємливість;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність працювати в команді.

Крім того, майбутні фахівці соціальної роботи мають сформувані низку спеціальних компетенцій, а саме:

- здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи;
- здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення;
- здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства;
- здатність до професійної рефлексії;

- здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень;
- здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців;
- здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи;
- здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства;
- здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві;
- здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.

У ході виконання завдань до практичних занять з курсу «Методика викладання есторії і практики соціальної роботи» очікуваними є такі **програмні результати навчання**:

1. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

2. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

3. Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.

4. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

5. Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.

6. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

7. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

8. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

9. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу.

10. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

11. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

12. Визначати методологію прикладного наукового дослідження та застосовувати методи кількісного та якісного аналізу результатів, у тому числі методи математичної статистики.

13. Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.

14. Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні.

15. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

16. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Модуль 1. Організація процесу професійної підготовки фахівців соціальної сфери у вищій школі

Тема 1. Суб'єкти вищої професійної освіти.

Сутність і специфіка курсу «Методика викладання теорії і практики соціальної роботи». Мета і завдання курсу. Орієнтація матеріалу курсу. Практична спрямованість курсу. Прогнозовані знання та вміння студента. Методика викладання теорії і практики соціальної роботи. Структура методики викладання теорії і практики соціальної роботи. Види професійної діяльності фахівця з соціальної роботи.

Тема 2. Компетентність.

Підходи визначення категорії «компетентність». Структура компетентної особистості. Соціальна, мотиваційні, функціональна компетентність. Професійна й освітня компетентності. Соціально-психологічна компетентність. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців.

Тема 3. Функції та ролі викладача соціально-педагогічних дисциплін.

Професійна адаптація викладача. Основні труднощі професійної адаптації. Рольові позиції викладача.

Тема 4. Зміст освіти.

Теорія і практика соціальної роботи як наукова і навчальна дисципліна. Структура та зміст навчальних дисциплін. Соціальна робота як наука і сфера практичної діяльності. Компоненти навчальної дисципліни. Структура фахових дисциплін: Методологічна позиція викладача; Рівень, тип і цілі освітньої програми; Інтерес студентів; Знання і здібності студентів; Функції різних форм активності; Наявний фонд дидактичних матеріалів.

Тема 5. Основні тенденції розвитку соціальної роботи.

Соціальна робота та соціальна педагогіка як окремі галузі знання. Теорія і практика соціальної роботи як змістова частина процесу професійної підготовки фахівців. Характеристика навчального плану, програм та силабусів освітніх компонент

професійної підготовки фахівців соціальної роботи\соціальної педагогіки.

Модуль 2. Методика і методи навчання студентів теорії і практики соціальної роботи.

Тема 6. Розробка навчального курсу з теорії і практики соціальної роботи.

Технологія розробки навчальної дисципліни.

Вибір підручників, навчальних посібників та інших матеріалів для читання студентами. Критерії для вибору навчальних посібників з курсу.

Відбір змісту курсу. Науковий зміст навчальної дисципліни. Наукова орієнтованість курсу. Практична орієнтованість курсу.

Постановка навчальних завдань. Характеристика ОП за напрямом підготовки здобувачів за спеціальністю «Соціальна робота. Соціальна педагогіка». Загальні цілі професійної підготовки. Конкретні цілі професійної підготовки.

Робоча програма освітньої компоненти. Розробка робочої програми освітньої компоненти. Титульний лист. Пояснювальна записка. Зміст навчальної дисципліни. Список літератури. Система і критерії оцінки знань та вмінь.

Тема 7. Тематичний план навчальних занять.

Підготовка тематичного плану занять, планування навчальних занять і самостійної роботи студентів. Розробка формату проведення курсу. Планування окремих навчальних занять і складання конспектів. Завдання підготовчої роботи.

Система і критерії оцінки знань та вмінь. Розробка системи критеріїв оцінки знань та вмінь з освітньої компоненти. Компоненти оціночної системи. Розробка опитувальника для оцінки знань студентів.

Тема 8. Методи навчання дисциплінам із теорії і практики соціальної роботи.

Навчальні завдання. Таксономія навчальних завдань при вивченні соціально-педагогічних дисциплін. Завдання на відтворення знань. Завдання з простими розумовими операціями. Завдання зі складними розумовими операціями. Завдання для

узагальнення знань та мовних висловлювань. Завдання для дедуктивного мислення. Рефлексивні завдання.

Тема 9. Характеристика пізнавальної діяльності студентів при вивченні соціальної педагогіки.

Пояснювально-ілюстративний метод. Репродуктивний метод. Частково-пошуковий метод. Методи програмованого навчання. Методи проблемного навчання. Методи інтерактивного навчання. Методи закріплення вивченого матеріалу. Дистанційна освіта.

Тема 10. Організація освітнього процесу у вищій школі та види навчальних занять теорії і практики соціальної роботи.

Організація навчальних занять у вищій школі. Репродуктивний і продуктивний типи занять. Лекції, семінарські і практичні заняття із соціальної роботи \ соціальної педагогіки. Функції лекцій, семінарів, лабораторних робіт. Вимоги до лекцій, семінарів, лабораторних робіт.

Консультації. Самостійна навчальна робота студентів: сутність і функції. Реферат. Курсова робота. Дипломна робота. Самостійне опрацювання студентами літератури. Підготовка рефератів, курсових і дипломних робіт із соціальної педагогіки.

Тема 11. Технології навчання обдарованих студентів.

Обдарованість. Види обдарованості. Структура обдарованості.

Здібності, професійні здібності. Творчість, професійна творчість. Моделі обдарованості. Технологія навчання обдарованих студентів за О.Є. Антоною. Компоненти технології (цільовий, організаційний, змістовий, процесуальний). Підходи до розвитку обдарованості студентів.

Тема 12. Методична характеристика основних компонентів професійної підготовки майбутніх соціальних працівників

Словесні, наочні, практичні методи навчання соціальній педагогіці. Усні (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, робота з книгою) та письмові (конспектування, складання плану тексту, складання тез, цитування, анотування, рецензування, складання моделі, складання тезаурусу) методи. Монологічні та діалогічні методи. Предметна, зображувальна, художня, символічна, словесна

наочність. Соціально-педагогічне тестування. Розв'язання соціально-педагогічних завдань. Вправи. Групова дискусія. Ділова гра.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою»

https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	9 0-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		8 2-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		7 4-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
<i>Задовільно</i>		6 4-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
	6 0-63	E	виконання задовольняє	

				мінімальним критеріям
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	3	FX	з можливістю повторного складання
		5-59		F
		1-34		

Підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) розраховується:

№ модулю	$M_{\%n}$ (відсоткове значення модулю навчальної компоненти)
Модуль 1	$M_{\%1} = 30\%$
Модуль 2	$M_{\%2} = 70\%$
Сума	100

МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

Загальні засади методики викладання у контексті професійної підготовки соціальних працівників

План заняття:

1. Базові цілі соціальної педагогіки як науки.
2. Поняття методики викладання соціальних дисциплін.
3. Види професійної діяльності фахівця соціальної сфери.

Завдання №1. Сформулюйте п'ять основних цілей соціальної педагогіки як науки. Розкрийте зміст кожної цілі.

Ціль 1 -

Ціль 1 передбачає ...

Ціль 2 -

Ціль 2 визначає ...

Ціль 3 -

Ціль 3 передбачає

Ціль 4 -

Ціль 4 окреслює

Ціль

5

Ціль 5 передбачає

Завдання 2. Подайте визначення методики викладання. Поясніть, чому ця навчальна дисципліна є «метадіяльністю» або ж «метадисципліною».

Завдання 3. Перегляньте відео з платформи Ted Talks – виступ Метта Біна (<https://www.ted.com/talks/matt-beane-how-do-we-learn-to-work-with-intelligent-machines/transcript>)

на тему «Як нам навчитися працювати з розумними машинами?» і зазначте три основні переваги і три основні недоліки викладання навчальних дисциплін за напрямом підготовки 231 «Соціальна робота» за допомогою сучасних

Практичне заняття №2-3
Сутність та основні характеристики професійної
компетентності майбутнього фахівця

План заняття:

1. Підходи до визначення категорії «компетентність».
2. Структура компетентної особистості. Соціальна, мотиваційна, функціональна компетентність.
3. Професійна й освітня компетентності.
4. Соціально-психологічна компетентність фахівця соціальної роботи.

Завдання №1. Подайте визначення таких базових понять теми практичного заняття:

Компетентність – це...

Професійна мотивація – це...

Компетентнісний підхід – це ...

Завдання №2. За результатами перегляду відео виступу Лемна Сіссея на тему «Державна дитина» на платформі Тед Токс (https://www.ted.com/talks/lemn_sissay_a_child_of_the_state)

дайте відповіді на такі питання:

1. Як Ви оцінюєте рівень професійної компетентності соціальних працівників, що визначали подальшу долю Лемна Сіссея? Відповідь обґрунтуйте (4-5 речень).
2. Які компетентності мають бути сформовані у соціальних працівників, щоб вирішувати проблеми всиновлення та опіки? (3-4 речення)
3. Які недоліки в роботі системи всиновлення в США у 80-х роках ХХ століття Ви можете назвати? Коротко охарактеризуйте їх (7-8 речень).

Завдання №3. Як відомо, основним функціями соціального працівника є такі:

1. аналітико - гностична (виявлення та облік на території обслуговування сімей і окремих громадян, у тому числі неповнолітніх дітей, які потребують різних видах і формах соціальної підтримки, і здійснення патронажу над ними);
2. діагностична (встановлення причин виникають у громадян труднощів);
3. системно - моделююча (визначення характеру, обсягу, форм і методів соціальної допомоги);
4. активаційна (сприяння активізації потенціалу власних можливостей окремої людини, сім'ї і соціальної групи);
5. дієво - практична (допомога у поліпшенні відносин між окремими людьми і їх оточенням; консультації з питань соціального захисту; допомогу в оформленні документів, необхідних для

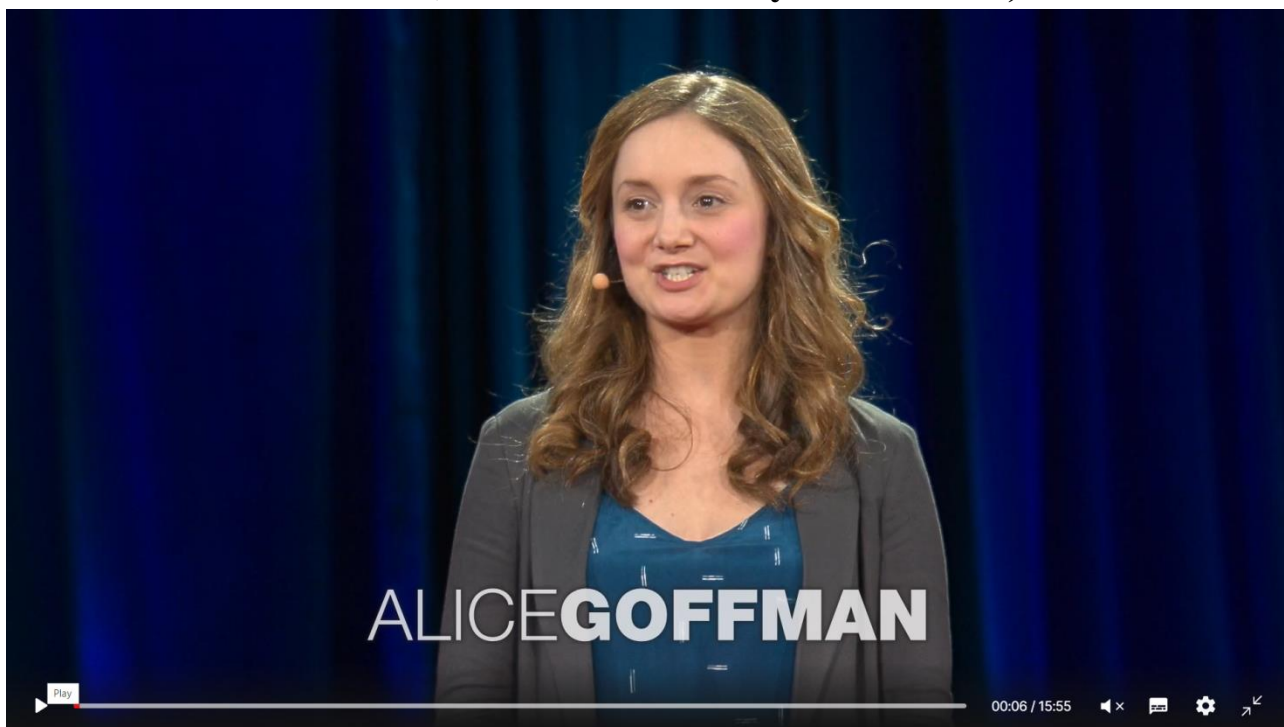
вирішення соціальних питань; сприяння у приміщенні потребують стаціонарні лікувально - оздоровчі установи; організація громадського захисту неповнолітніх правопорушників та ін.);

6. організаторська (координація діяльності різних державних і недержавних установ, участь в роботі з формування соціальної політики, розвитку мережі установ соціального обслуговування);

7. евристична (підвищення своєї кваліфікації і професійної майстерності).

Перегляньте відеовиступ Еліс Гофман н платформі Ted Talks

(https://www.ted.com/talks/alice_goffman_how_we_re_priming_some_kids_for_college_and_others_for_prison#t-816166) («Чому одні діти опиняються в коледжі, а інші в цей час у в`язниці?»)

і дайте відповідь на питання: які функції соціального працівника мали би бути реалізовані в ситуації з Тімом і Чаком? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання №4.

Розгляньте ситуацію з практики діяльності соціального працівника.

Дівчинка М., 13 років, через місяць після курсу лікування вдруге потрапила у дитяче відділення психіатричної лікарні, оскільки знову відмовлялася відвідувати школу, не виходила з дому, майже не спілкувалася з батьками. Соціальному працівникові вдалося встановити контакт з дівчинкою. Через тиждень перебування у лікарні вона розповіла, що була втягнута у сексуальні стосунки з дорослим чоловіком, але просила не розповідати про це нікому.

Які, на Вашу думку, мають бути використані загальні та спеціальні компетентності соціального працівника, щоб встановити контакт з дівчинкою та отримати щирі розповіді про її стан?

Завдання №5. Перегляньте відеовиступ Бекі Блантон на тему «Рік, коли я була безхатком» на платформі Ted Talks [https://www.ted.com/talks/becky blanton the year i was homeless?referrer=playlist-the issue of homelessness#t-8336](https://www.ted.com/talks/becky_blanton_the_year_i_was_homeless?referrer=playlist-the_issue_of_homelessness#t-8336)

та дайте відповіді на такі питання:

1. Яку допомогу може надати соціальний працівник безхаткам? Які загальні та спеціальні компетентності соціального працівника мають бути сформовані у нього для ефективної\ роботи з безхатками?

2. У процесі вивчення яких освітніх компонент (навчальних дисциплін) у студентів можуть бути сформовані необхідні компетенції для роботи з безхатками?

Завдання №6. Наведіть приклад ситуації з практики роботи соціального працівника, де він має реалізувати сформовану соціально-психологічну компетентність.

Ситуація:

Назвіть основні причини, що зумовлюють необхідність формування соціально-психологічної компетентності фахівця соціальної роботи.

Практичне заняття №4

Формування професійних компетентностей соціального працівника у процесі вивчення теорії та практики соціальної роботи

План заняття:

1. Сутність і особливості компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців соціальної сфери.
2. Базові життєві компетенції та їх зв'язок з професійною компетентністю соціального працівника.
3. Функції та ролі викладача теорії і практики соціальної роботи.

Завдання №1. Сформулюйте визначення професійної компетентності викладача соціальних дисциплін. Поясніть відмінність між професійними знаннями, вміннями й навичками соціального працівника, та його професійною компетентністю.

Професійна компетентність соціального працівника – це ...

Відмінність:

Завдання №2. Подайте перелік базових життєвих компетентностей особистості, визначених Радою Європи. Сформулюйте висновок про необхідність формування базових життєвих компетентностей у соціального працівника (6-8 речень).

Завдання №3. Перегляньте відеовиступ Целести Хедлі з платформи Ted Talks на тему «10 способів вдосконалити своє вміння вести розмову»

(https://www.ted.com/talks/celeste_headlee_10_ways_to_have_a_better_conversation) і зазначте Вашу думку про необхідність дотримання правил ефективного спілкування для майбутнього соціального працівника та викладача соціальних дисциплін.

Правило	Необхідність дотримання для соціального працівника	Необхідність дотримання для викладача соціальних дисциплін
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Завдання №4. Розкрийте основні професійні страхи, що виникають у викладача на початку професійної діяльності у викладанні теорії і практики соціальної роботи. Наведіть (спроєктуйте) ситуацію, де виявляється один зі страхів.

Ситуація.

Практичне заняття №5-6

Професійні комунікації соціального працівника та їх формування в процесі викладання теорії і практики соціальної роботи

План заняття:

1. Сутність процесу комунікації між соціальним працівником і клієнтом\партнером.
2. Ефективність комунікативного контакту в практиці соціальної роботи.
3. Формування комунікативної та інформологічної компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі викладання теорії і практики соціальної роботи.

Завдання №1. Подайте визначення таких понять:

Комунікація – це....

Комунікативна взаємодія

Віртуальна комунікація...

Завдання №2.

За результатами перегляду виступу Пола Конеллі на тему «Гуманітарна допомога в цифрову епоху» на платформі Тед Токс (https://www.ted.com/talks/paul_conneally_how_mobile_phones_power_disaster_relief) дайте відповіді на такі питання:

1) Які види інформації використано в ситуації, описаній Полом Конеллі (усна, письмова, друкована, безпосередня, опосередкована, реальна, віртуальна та ін.)?

2) Чим відрізняється віртуальна комунікація між соціальним працівником та клієнтом від реальної (безпосередньої)?

Відповіді занесіть у таблицю

<i>Реальна (безпосередня комунікація)</i>	<i>Віртуальна комунікація</i>

3) Наведіть приклад ситуації щодо комунікації викладача теорії і практики соціальної роботи зі студентами, коли віртуальна комунікація виявляється більш ефективною, аніж реальна.

Завдання №3. Проаналізуйте 10 правил успішної комунікації, викладених у виступі Целесте Хедлей

https://www.ted.com/talks/celeste_headlee_10_ways_to_have_a_better_conversation?utm_campaign=tedsread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare).

Обґрунтуйте можливість реалізації цих правил в професійній комунікації викладача зі студентами.

Результати занесіть до таблиці.

	<i>Правило успішного спілкування, викладене у виступі Селесте Хедлей</i>	<i>У якому вигляді, у якому випадку та з якою метою це правило може (чи не може взагалі) бути застосоване в професійній комунікації викладача зі студентами</i>

Практичне заняття №7
Професійні ролі та ризики викладача теорії і практики
соціальної роботи

План заняття:

1. Основні професійні функції та ролі викладача соціальних дисциплін.
2. Професійні ризики та страхи викладача вищої школи.
3. Рольові позиції викладача теорії і практики соціальної роботи.

Завдання №1. Проаналізуйте адаптацію викладача теорії і практики соціальної роботи до нових професійних ролей.

Від ролі	До ролі
Підлеглого	Керівника
Реагуючого	Ініціатора
Слухача	Мовця
Того, ким керують	Лідера
Низької відповідальності	Високої відповідальності
Члена групи	Лідера групи
Мотивованого	Мотивуючого
Того, хто відповідає на питання	Того, хто задає питання
Оцінюваного	Оцінюючого
Учня	Вчителя

Оберіть з наведених ролей дві, на Вашу думку, найважливіші, та визначте три основні характеристики викладача як носія означених професійних ролей. Дані внесіть до таблиці.

Обрана професійна роль	Провідні характеристики професійної ролі викладача

Завдання №2. Проаналізуйте основні професійні страхи викладача теорії і практики соціальної роботи. Наведіть приклад практичної ситуації, де виявляє себе цей страх (1 на вибір). Сформулюйте дві основні поради молодому викладачеві для подолання цього професійного страху.

Обраний професійний страх

Приклад практичної ситуації:

Основні поради молодому викладачеві:

1.

2.

Завдання №3. Перегляньте відеовиступ відомого американського педагога Кена Робінсона на тему «Чи дійсно школа знищує творчість?» з платформи Ted Talks https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_do_schools_kill_creativity#t-926817.

Визначте, до яких професійних ролей (2-3 ролі) найближче знаходиться сер Кен Робінсон як викладач (лектор). Відповідь обґрунтуйте.

Завдання №4. На підставі визначених вище рольових позицій викладача теорії і практики соціальної роботи оберіть найбільш прийнятну для Вас особисто, та опишіть, яким вимогам має відповідати викладач, щоб знаходитися саме в цій рольовій позиції (6-8 речень).

Практичне заняття №8.

Основні форми організації навчального процесу у закладі вищої освіти та їх методичні особливості

План заняття:

1. Положення про організацію навчального процесу в ЗВО.
2. Навчальні плани підготовки фахівців за різними напрямками.
3. Навчальні та робочі програми дисциплін.

Завдання №1. Проаналізуйте «Тимчасове положення про організацію освітнього процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка», п.5 – «Форми організації освітнього процесу» (https://zu.edu.ua/offic/pol_org_os_pr.pdf), а також перелік освітніх компонент для підготовки магістрів соціальної роботи (http://spf.zu.edu.ua/dyscypliny_kaf_socialnoi.html). Запропонуйте тему лекції з обраних Вами трьох навчальних дисциплін. Результати занесіть до таблиці.

Навчальна дисципліна	Пропонована тема лекції

Завдання №2. Сплануйте обрані Вами теми лекцій – запропонуйте план з 3-4 позицій до кожної теми лекції з навчальних дисциплін, обраних Вами в завданні №1. Результати впишіть до таблиці.

Тема лекції	№1:
«.....»»
План лекції:	

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Тема

лекції

№2:

«.....
.....
.....
.....»

План лекції:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Тема

лекції

№3:

«.....
.....
.....
.....»

План лекції:

- 1.
- 2.
- 3.

4.

Завдання №3. Підберіть 3-4 зразки науково-методичної літератури з обраних Вами в завданні №1 тем до навчальних дисциплін. Результати виконання завдання впишіть до таблиці.

Тема лекції	Пропонована науково-методична література:

Завдання №4. Підготуйте презентацію лекції за виступом відомого американського педагога Кена Робінсона на тему «Давайте здійснимо освітню революцію!» на платформі Тед Токс

([https://www.ted.com/talks/sir ken robinson bring on the learning revolution](https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_bring_on_the_learning_revolution)) на 8-10 слайдів та представте свою презентацію на наступному практичному занятті з курсу «Методика викладання теорії і практики соціальної роботи» для студентів групи.

Практичне заняття №9.

Науково-методичне забезпечення процесу викладання у закладах вищої освіти. Структура та зміст науково-методичного забезпечення теорії і практики соціальної роботи.

План заняття:

1. Поняття науково-методичного забезпечення процесу викладання у ЗВО.
2. Структура та зміст науково-методичного забезпечення процесу викладання у ЗВО.
3. Підручники та посібники як основний вид навчально-методичної літератури.

Завдання №1. Подайте визначення науково-методичного забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Науково-методичне забезпечення освітнього процесу – це...

Завдання №2. Проаналізуйте науково-методичне забезпечення трьох навчальних дисциплін з їх переліку (http://spf.zu.edu.ua/dyscypliny_kaf_socialnoi.html)

Оберіть, на Вашу думку, два найбільш ефективні підручники\посібники з проаналізованих Вами анотацій до дисциплін.

Дані зазначте в таблиці.

Навчальна дисципліна	Найбільш ефективні підручники\посібники
	1. 2.
	1. 2.
	1. 2.

Завдання №3. Визначте один, на Вашу думку, найменш ефективний підручник чи посібник з обраних Вами навчальних дисциплін (керуючись анотаціями, як у завданні №2). Обґрунтуйте свою думку, і запропонуйте свій варіант науково-методичної літератури замість неефективних, на Вашу думку, зразків. Результати впишіть до таблиці.

Навчальна дисципліна	Неефективний підручник\посібник	Пропоную замінити на...

Обґрунтування необхідності заміни зразків неефективної науково-методичної літератури (3-4 речення):

Практичне заняття №10.

Методика викладання практичних та семінарських занять з теорії і практики соціальної роботи в закладах вищої освіти

План заняття:

1. Практичні та семінарські заняття у системі форм організації навчального процесу у ЗВО.
2. Зміст та вимоги до підготовки семінарського і практичного заняття.
3. Науково-методичне забезпечення семінарів і практичних занять в університеті.

Завдання №1.

Розробіть план-конспект практичного заняття з обраної Вами навчальної дисципліни з переліку на сторінці соціально-психологічного факультету (http://spf.zu.edu.ua/dyscypliny_kaf_socialnoi.html)

за такою схемою:

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ з дисципліни:

Тема заняття:

Дата проведення:

Цілі заняття:

Головна проблема заняття:

Обладнання (перелік навчальних посібників, технічних засобів навчання, інтернет-ресурсів та ін.):

План заняття (перелік основних пунктів і час, який відводиться на їх реалізацію):

Хід заняття (докладний конспект):

1. Питання для опитування
2. Завдання для вирішення

Форми контролю і оцінювання результатів заняття:

Завдання для самостійної роботи студентів.

Перелік творчих завдань.

Список використаної літератури:

Завдання №2.

Проведіть на занятті фрагмент практичного заняття з довільної навчальної дисципліни, у формі:

- 1) Дискусії, або**
- 2) Фокус-групи, або**
- 3) Практикуму з вирішення практичної ситуації з професійної діяльності соціального працівника**

Перед початком виконання студентами завдань оголосіть назву навчальної дисципліни, тему, мету і план практичного заняття.

Час представлення фрагменту заняття – до 30 хвилин.

Практичне заняття №11.

Тема: Інноваційні методики викладання. Їх зміст та специфіка реалізації у соціальних науках.

План заняття:

1. Зміст поняття «інновації у методиці викладання».
2. Види і типи інноваційних методик.
3. Специфіка реалізації інноваційних методів навчання на спеціальності 231 Соціальна робота. Соціальна педагогіка.

Завдання №1. Подайте визначення таких понять:

Інновація –

Брейнстормінг -

Діалог Сократа -

Завдання №2. Проаналізуйте основні онтологічні ознаки інновацій. Подайте власну інтерпретацію онтології інновацій у соціальній роботі. Результати впишіть до таблиці.

Онтологічна ознака інновацій	Її зміст	Проекція на теорію і практику соціальної роботи
Аксіологічна	<ul style="list-style-type: none">• Кардинальні зміни у свідомості та нормах поведінки учасників процесу реалізації інновацій, які супроводжують процес	

	переосмислення ними цінностей	
Соціальн о-економічна	<ul style="list-style-type: none"> категорія, безпосередньо пов'язана з ринковою економікою та соціальною доцільністю запропонованого, що робить її вигідною для застосування 	
Прогност ична	<ul style="list-style-type: none"> Парадоксальність одночасного відторгнення і зв'язок з традицією (погляд у майбутнє крізь призму минулого, за М.Гайдеггером) 	
Мотиваці йна	<ul style="list-style-type: none"> Процес масового визнання нового 	

Завдання №3. Запропонуйте власну тематику занять, у межах яких можуть бути застосовані найбільш поширені інноваційні методи навчання в межах Освітньої програми 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка». Результати впишіть до таблиці.

Інноваційний метод навчання студентів на спеціальності 231 Соціальна робота.	Тема, в межах якої може бути реалізований інноваційний метод	До якої навчальної дисципліни може відноситися ця тема
--	--	--

Соціальна педагогіка		
Ділова гра		
Дискусія із запрошенням фахівців		
Майстер-клас		
Сократівський діалог		
Брейнстормінг		
Метод аналізу помилок		
Кейс-метод		
Навчальний полігон		
Тренінг		

Завдання №4. На підставі перегляду виступу Джоя Ронсона на тему **«Що трапляється, коли осоромлення у соціальних медіа виходить з-під контролю?»** на платформі Ted Talks (https://www.ted.com/talks/jon_ronson_when_online_shaming_goes_too_far/transcript?referrer=playlist-ted_talks_for_national_bully_prevention_month&autoplay=true) запропонуйте обговорення матеріалу цього виступу із застосуванням одного з викладених в таблиці попереднього завдання інноваційних методів навчання. Вибір інноваційного методу навчання обґрунтуйте (3-5 речень).

Практичне заняття №12-13

Методики і методи подолання конфліктів у професійній комунікації викладача теорії і практики соціальної роботи

План заняття:

1. Характеристика стратегії подолання конфліктів у педагогічній діяльності.
2. Методи подолання конфліктів у професійній діяльності викладача ЗВО.
3. Тренінг з вирішення конфліктів. Методика його проведення.

Завдання №1. Подайте визначення таких понять:

Стратегія...

Тактика....

Методика....

Тренінг....

Завдання №2. Переглянувши відеовиступ американського педагога Ріти Пірсон на тему «Кожна дитина прагне стати чемпіоном» на платформі Ted Talks

(https://www.ted.com/talks/rita_pierson_every_kid_needs_a_champion), визначте, яку стратегію вирішення професійних конфліктів (педагог-учні) обрала для себе Ріта Пірсон.

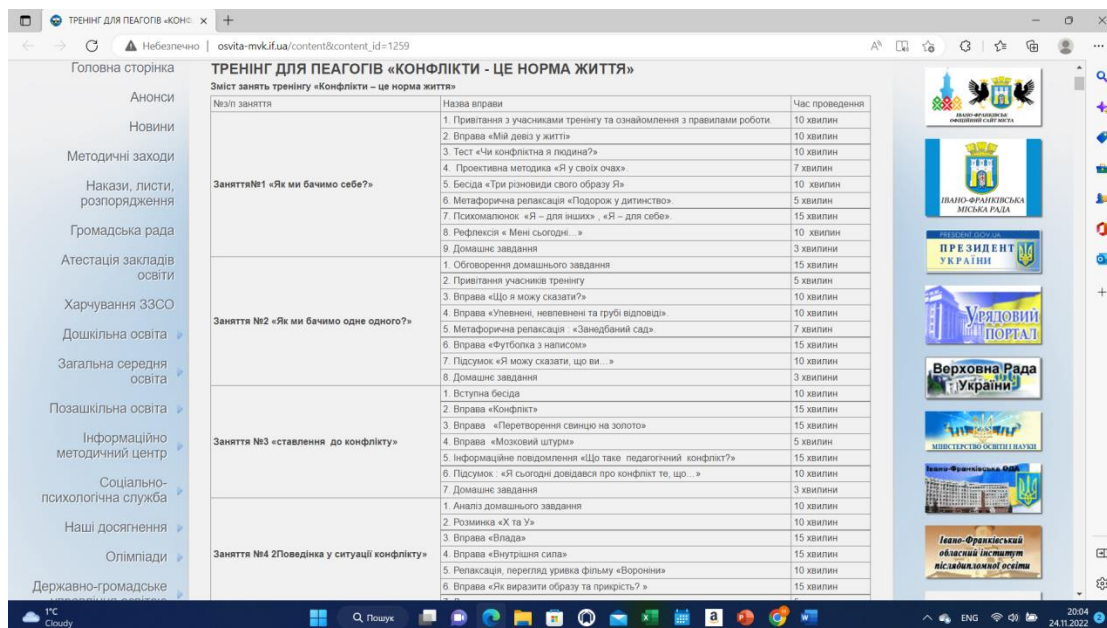
Обрана Рітою Пірсон стратегія:

Спроектуйте розвиток подій у взаєминах Ріти Пірсон з учнями за чотирма іншими стратегіями вирішення конфліктів (враховуючи традиційну класифікацію стратегій вирішення конфліктів: боротьба, уникання, компроміс, співробітництво, пристосування). Результати впишіть до таблиці.

Стратегія вирішення конфлікту	Проектований розвиток подій та результат вирішення конфлікту

Завдання №3. Як відомо, тренінги з вирішення й подолання конфліктів є нині досить популярною методикою у професійній діяльності соціального працівника. Користуючись поданим нижче прикладом тренінгу з подолання конфліктів у діяльності

педагогів «Конфлікти – це норма життя» (http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1259),

Назва вправи	Час проведення
1. Привітання з учасниками тренінгу та ознайомлення з правилами роботи.	10 хвилин
2. Вправа «Мій девіз у житті»	10 хвилин
3. Тест «Чи конфліктна я людина?»	10 хвилин
4. Проективна методика «Я у своїх очах»	7 хвилин
5. Бесіда «Три різновиди свого образу Я»	10 хвилин
6. Метафорична релаксація «Подорож у дитинство»	5 хвилин
7. Психомалюнок «Я – для інших», «Я – для себе»	15 хвилин
8. Рефлексія «Мені сьогодні...»	10 хвилин
9. Домашнє завдання	3 хвилини
1. Обговорення домашнього завдання	15 хвилин
2. Привітання учасників тренінгу	5 хвилин
3. Вправа «Що я можу сказати?»	10 хвилин
4. Вправа «Упевнені, невпевнені та грубі відловці»	10 хвилин
5. Метафорична релаксація: «Заведений сад»	7 хвилин
6. Вправа «Футболка з написом»	15 хвилин
7. Підсумок «Я можу сказати, що ви...»	10 хвилин
8. Домашнє завдання	3 хвилини
1. Вступна бесіда	10 хвилин
2. Вправа «Конфлікт»	15 хвилин
3. Вправа «Перетворення свинцю на золото»	15 хвилин
4. Вправа «Мозковий штурм»	5 хвилин
5. Інформаційне повідомлення «Що таке педагогічний конфлікт?»	15 хвилин
6. Підсумок «Я сьогодні довідався про конфлікт те, що...»	10 хвилин
7. Домашнє завдання	3 хвилини
1. Аналіз домашнього завдання	10 хвилин
2. Розминка «Х та У»	10 хвилин
3. Вправа «Влада»	15 хвилин
4. Вправа «Внутрішня сила»	10 хвилин
5. Релаксація, перегляд уривка фільму «Ворони»	10 хвилин
6. Вправа «Як виразити образ у прикрий?»	15 хвилин

спроекуйте такий тренінг для викладачів соціально-психологічного факультету ЖДУ.

Формат тренінгу:

Кількість занять – 4

Тривалість кожного заняття – 90 хвилин

Кількість видів роботи (вправ, завдань) на кожному занятті – 3-4

Додаток: зміст основних стратегій вирішення конфліктів.

- *Уникання, або відхід від конфлікту* (намагання його не помітити) – це такий тип поведінки, коли на проблему просто не звертають увагу. Суть поведінки відображають приказки: «Не буди лихо, доки тихо», «Не чіпай, бо вламається». Уникання цілком виправдане тоді, коли напруженість у ситуації занадто велика і необхідно її знизити, або джерело розбіжностей несуттєве

- *Боротьба або конкуренція* – це такий тип поведінки, коли одна сторона завзято відстоює свої позиції і не враховує інтереси опонента. Зміст такої поведінки характеризують приказки: «Переможців не судять», «Сильний завжди правий». Цей тип поведінки найчастіше призводить до ускладнень конфлікту

- *Поступливість або пристосування* – тип поведінки, орієнтований на максимальне задоволення інтересів опонента,

згладжування суперечностей на шкоду своїм інтересам. Зміст такої поведінки втілюють приказки: «Мир за будь-яку ціну», «Нехай буде гречка, аби не суперечка». Ця позиція доречна, коли потрібно зберегти добрі стосунки з іншою людиною, а привід конфлікту не значний; або результат набагато важливіший для іншої сторони, ніж для вас

- *Компроміс* – тип поведінки, який забезпечує часткове задоволення у конфлікті як власних інтересів, так і інтересів іншої сторони, що досягається за такої умови: «Я поступлюся тобі в чомусь, а ти мені в іншому». Зміст такої поведінки формулюється за допомогою приказок: «Краще півхліба, ніж нічого», «Поганий мир кращий за добру сварку»

- *Співробітництво* – тип поведінки, який забезпечує максимальне задоволення як власних інтересів, так і інтересів іншої сторони. Зміст такої поведінки характеризують приказки: «Одна голова добре, а дві – краще», «Те, що добре для Вас, добре і для мене». Результатом цієї поведінки є повне вирішення конфліктної ситуації. Цей тип поведінки у конфлікті є найкращим .

Практичне заняття №14.

Комунікативні бар'єри в професійній комунікації викладач теорії і практики соціальної роботи

План заняття:

1. Особливості професійної комунікації викладача теорії і практики соціальної роботи.
2. Суб'єкти спілкування в комунікаціях соціального працівника та викладача теорії і практики соціальної роботи.

Завдання №1. Подайте визначення таких понять:

Емпатія....

Комунікативний бар'єр....

Асертивність....

Завдання №2. *В теорії Карла Роджерса наголошено на основних засадах ефективного міжособистісного спілкування:*

◎ *1. Емпатійне розуміння, зміст якого полягає на входженні в світ переживань клієнта, проникненні в його ситуацію, полегшенні йому процесу розуміння значення свого досвіду*

◎ *2. Турбота і опіка, чи безумовне прийняття проблеми клієнта, що пов'язане з глибокою зацікавленістю й автентичним сприйняттям особистості іншої людини.*

◎ *3. Автентичність або узгодженість з собою, внутрішня несуперечливість. Це сприяє налагодженню оптимальної комунікації з клієнтом.*

Перегляньте виступ Елізабет Лессер (https://www.ted.com/talks/elizabeth_lesser_take_the_other_to_lunch)

і визначте, наскільки її концепція відповідає названим вище трьом засадам. Свою відповідь обґрунтуйте (4-5 речень).

Завдання №3.

Для комунікації викладача зі студентами мають важливе значення слова, жести, міміка, тон голосу, швидкість мовлення, позиція і рухи тіла, одяг та інші елементи зовнішнього вигляду. Визначте, які вимоги висувуються до цих ознак комунікації щодо спілкування викладача теорії і практики соціальної роботи зі студентами. Результати занесіть у таблицю.

Атрибути комунікації	Характеристика названих атрибутів у професійній комунікації викладача
Слова	
Жести	
Міміка	
Тон	

голосу	
Швидкість мовлення	
Позиція і рухи тіла	
Одяг та елементи зовнішнього вигляду	

Завдання №4. Користуючись особливостями реалізації мови «Я» у професійній комунікації викладача, доповніть діалоги, розміщені внизу.

Замість

Досвід нам говорить,
що діти часто
бунтують проти своїх
батьків...

Ти такий розумний,
напевно ти розумієш,
що я права

Кажемо

?

?

Замість

У тебе якийсь
збочений спосіб
мислення

Що ти робиш?
Як так можна?
Сором!

Кажемо

?

?

Завдання №5. За результатами перегляду відеовиступу Віктора Ріуса на тему «Допоможемо дітям, яких ігнорує система освіти»

https://www.ted.com/talks/victor_rios_help_for_kids_the_education

сформулюйте висновок про існування комунікативних бар'єрів, описаних у його розповіді.

Наведіть приклади використання мов «Я», «Ми», «Ти» і мови «Ся» в змісті цього виступу.

Завдання №6. *Як відомо, процес комунікації може мати як конструктивні, так і деструктивні риси.*

- *Деструктивна комунікація*
- *Критика й оцінювання*
- *Неузгодженість вербальної й невербальної комунікації*
- *Відсутність уваги*
- *Відсутність акцептації*
- *Уникання зорового контакту*
- *Надмірне випитування*

- *Надмірний аналіз*
- *Брак емпатії*
- *Неадекватний тон голосу*
- ***Конструктивна комунікація***
- *Уважне слухання*
- *Перевірка, чи клієнт добре зрозумів*
- *Врахування почуттів клієнта*
- *Обговорення емоцій*
- *Мова тіла*
- *Емпатія*
- *Відкритість і дотримання темпу розмови*
- *Тон голосу*
- *Готовність змінюватися*

У зв'язку з цим розгляньте ситуацію з практичної діяльності соціального працівника.

Родина з достатками проживала в містечку Донецької області. Але в 2014 року почалися заворушення навколо їхнього містечка. Родина змушена залишити усі нажиті речі, гарний будинок, чудових друзів. Родичі із Житомирської області пропонують переїхати до них в село. Довго вагались...але вирішили. Переїхала родина в сільську місцевість просто без нічого, лише документи і речі першої необхідності.

Соціальний працівник проводить низку консультацій з родиною.

1. Запропонуйте освітню компоненту (навчальну дисципліну), а також тему практичного заняття, на якому можна розглянути наведену вище ситуацію.

Навчальна дисципліна _____

Тема практичного заняття:

2. Спроектуйте два варіанти діалогу соціального працівника з дорослими членами родини (суб`єкти спілкування

та можливі інтеракції), виходячи з конструктивної, або ж деструктивної комунікації.

Результати занесіть до таблиці 1 і таблиці 2.

Таблиця 1.

Конструктивна комунікація (СП – соціальний працівник, ДР – дорослий член родини)

Т спілкування	Можливі інтеракції
СП	<i>Доброго дня. Я Іванна Корсунь, ваш соціальний працівник. Хочу поговорити про ваші основні проблеми та можливості надання соціальної допомоги вашій родині.</i>
ДР	
СП	
ДР	
СП	
ДР	
СП	
ДР	
СП	
ДР	
СП	
ДР	
СП	

Таблиця 2.

Деструктивна комунікація (СП – соціальний працівник, ДР – дорослий член родини)

Т спілкування	Можливі інтеракції

КЕЙСИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Ситуація №1.

Військовий шпиталь м.Житомира потребує оновлення м'якого інвентаря. Медичний персонал став вимагати від сімей, які привозять на лікування військовослужбовців, відповідного забезпечення таким інвентарем з першого дня перебування військовослужбовця в шпиталі.

Ситуація №2.

До школи №3 м.Житомира поступила дівчинка Аня з родини переселенців з Луганської області. Родина мешкає в соціальному гуртожитку. Соціальна допомога надається вчасно, але її обсягу недостатньо. З сім'ї Ані працевлаштована лише мама (працює продавцем на місцевому ринку).

Ситуація №3.

На підтримку студентки соціально-психологічного факультету Оксани Л., хворої на лейкоз, студенти зібрали більш як 20 тисяч гривень благодійної допомоги. Проте цих коштів не вистачило навіть на перший курс хіміотерапії. Студентське братство факультету звернулося до партнерів за пропозиціями стосовно подальшої фінансової підтримки Оксани.

Ситуація №4.

Учениця 11 класу школи №22 м.Житомира Іванна О. завагітніла навесні минулого навчального року і перебуває на останньому місяці вагітності. Дитину вирішила зберегти. Батьки потенційного батька дитини не визнають його участі в цій вагітності, як і сам студент 1-го курсу одного з коледжів міста Сергій К.

Іванна – дитина з осиротілої родини, достатніх коштів ані на народження, ані на наступне утримання дитини не має.

Ситуація №5.

У м.Житомирі планується велика дозвіллева акція, присвячена Дню міста. Окремі громадські організації вирішили використати таку можливість для організації фандрайзингової діяльності на користь підтримки трьох обдарованих дітей з різних шкіл міста, що мають можливість вступити на навчання до консерваторії м.Відня, однак на першому році навчання не будуть отримувати стипендії. Родини цих дітей не є достатньо заможними, належать до сімей нижче середнього класу, проте мають різний достаток.

Ситуація №6.

До соціального працівника привели хлопця 14 років, який у під'їзді курил «траву». При розмові з'ясувалося, що в підлітка нещодавно померла мама, а тато на фоні цієї ситуації, вживає алкоголь і не займається вихованням сина. Якими будуть дії соціального працівника?

Ситуація №7.

До соціального працівника звернулась дівчина 20 років, яка повідомила, що вона ВІЛ-інфікована. Дівчина розповіла історію про те, що вона мала стосунки з хлопцем, як вже потім виявилось, ВІЛ-позитивним (який про це знав) і цілеспрямовано заразив дівчину хворобою. Дівчина каже, що хотіла покінчити життя самогубством, як дізналася про діагноз, потім помститися хлопцю, а зараз вона просто морально виснажена і не хоче жити. Яку допомогу може надати в даному випадку соціальний працівник?

Ситуація №8.

До соціального працівника привели дівчинку 9 років, яка вдарила однокласницю по голові. Шкільний психолог розповіла, що дівчинка агресивна, жорстоко поводить з однокласниками та іншими дітьми у школі. Пізніше виявилось, що батьки дівчинки часто конфліктують між собою, з'ясовують стосунки. При розмові з дитиною, вона зізналася, що дуже страждає і погано почувається в такій атмосфері. Які дії мають бути виконані з боку соціального працівника?

Ситуація №9.

В 10 класі навчається дівчинка Аня, яка звернулася до соціального працівника з дуже особистого питання. Вона завагітніла, і не хоче розповідати про це батькам. Хоче втекти з дому і дочекатися народження дитини, бо переривати вагітність не має наміру.

Ситуація №10.

З початком економічної кризи 27-річний Антон втратив високооплачувану роботу. Під його опікою залишився батько-інвалід, який потребує коштовних ліків та постійного догляду. Маючи роботу, Антон забезпечував батька ліками та наймав медичну сестру, яка обслуговувала батька. Крім того, будучи матеріально впевненим, юнак не оформив вчасно батькові пенсію за інвалідністю.

Мати Антона померла, контактів з іншими родичами та друзями сім'ї він не підтримує. Будучи досить замкнутим у собі, справжніх друзів у нього теж немає. Медична сестра порадила звернутися до соціальних служб.

Ситуація №11.

Сергій, 17 років, проживав з матір'ю і батьком. Батько недавно загинув в автокатастрофі. Після смерті чоловіка мати Сергія стала жити громадянським шлюбом, та під впливом свого громадянського чоловіка Юрія почала вживати алкоголь і навіть наркотики. Син прагне допомогти матері і позбавитися від її громадянського чоловіка.

Ситуація №12.

До районного центру соціальних служб звернулися працівники пологового будинку стосовно Наталі, яка нещодавно народила сина, з проханням провести консультативну роботу. Наталя, за словами медичного персоналу, поводить себе дуже агресивно.

Дівчина росла в родині без матері, батько випиває, старший брат інвалід I групи. У 19 років Наталя зважилася створити власну родину, проте коли була на третьому місяці вагітності, виявилось, що її чоловік ВІЛ-інфікований.

Жінка отримала статус ВІЛ-інфікованої особи, з чоловіком розлучилася. Має намір відмовитися від дитини, оскільки колишній чоловік вигнав її з квартири, а власного житла у неї немає.

Ситуація №13.

Світлана – мати-одиначка, 32 роки, виховує дитину-інваліда 9 років. Донька пересувається на візку, навчається вдома, до інклюзивного класу мати її віддати не бажає. Дитина замкнута, мало комуні кує з близькими людьми, любить малювати. Світлана не працює, розлучена. Батько дитини аліментів не сплачує.

Ситуація №14.

Таня П., 15 років, проживає з матір'ю та вітчимою з 3 років, ще є брат Сашко, якому 13 років. Починаючи з 12 років, Таня тікає з дому, не приходить ночувати. Останнім часом втечі з дому тривалі, ночує у подруг, а часто й невідомо де. Пояснює втечі неможливістю перебувати вдома, недостатньою увагою з боку матері, обмеженням свободи, більшою увагою сім'ї до Сашка. Перебувала у різних притулках, звідки її забирала мати. Має труднощі у навчанні, конфліктує у школі, бере без дозволу чужі речі і часом не повертає. З 9 класу була переведена до вечірньої школи, де має багато пропусків занять, перебуває під загрозою виключення. Має друга Олексія 22 роки, та кілька подруг, з якими проводить весь вільний час, разом випивають. Хрещена мати Тетяни пані Катерина у всьому звинувачує матір Тані, яка її погано виховувала.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. *Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях* : навчальний посібник. Харків: Фоліо, 2016. 260 с.
2. Немченко С. Г., Голік О.Б., Лебідь О.В. *Педагогіка вищої школи*. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 534 с.
3. Головенкін В.П. *Педагогіка вищої школи*. Підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
4. Полторак Л. Ю., Сай Д.В. *Соціальна робота з різними групами клієнтів* : методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота». Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 136 с.
5. *Соціальна робота з різними групами клієнтів* : навчальний посібник. Уклад. : Т.Д. Кочубей, О. М. Бойко Умань : ФОП Жовтий О.В., 2016. 278с.
6. Шляхтун П.П. *Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін*. Навчальний посібник. Київ: Академія, 2013. 224 с.

Додаткова:

1. Зоська Я.В., Стадник А.Г., Євсєєва К.С. Методика викладання соціологічних дисциплін для студентів спеціальності «231-Соціальна робота». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Соціальна робота*. 2021. Вип.1 (48). С. 157-161.
2. Коцур В. Наукова, освітня, просвітницька місія університету. *Рідна школа*. 2012. № 11. С. 3-9.
3. Любчук В.В. Нетрадиційні методи викладання соціології на несоціологічних спеціальностях. Досвід застосування. *Вісник НТТУ КПІ. Політологія. Соціологія. Право*. 2017. №1\2. С. 135-137.
4. *Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції*: монографія [Б.А. Воронкова, М.А. Дебич, Н.М. Дем'яненко, Н.О. Дівінська та ін.] ; За заг. ред. Г.В. Онкович. К.: КНУ імені Т.Г.Шевченка, 2014. 326 с.

5. Яремчук С. С. Я 722 *Методика викладання соціології і соціогуманітарних дисциплін.* навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 296 с.

Інтернет ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe

6. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.

7. Національна доктрина розвитку освіти України. URL: https://www.docme.su/doc/131072/nac%D1%96onal._na-doktrinarozvitku-osv%D1%96ti-ukra%D1%97ni-v-xxi-stol%D1%96t.
(дата звернення 21.01.2021).

2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: www.dnpb.gov.ua.

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

4. Юридичний портал України : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lawportal.com.ua.

5. Varota [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://varota.com.ua/2017/11/28/socialni-viplati-vid-derzhavi-yak-zrostut-socstandarti-z-1-grudnya-v-ukra%D1%97ni/>